

Slovenská kurátorka z Ria: **Futbal je jediné, čo nás ešte spája**

V Riu de Janeiro žije už vyše polstoročia.

Zuzana Paternostro-Trepková (79) pripomína, že v žilách jej stále prúdi slovenská krv. „Srdce je však sval, ktorý sa môže zväčšiť, je v ňom veľa miesta. Zmestí sa doň nielen Slovensko, ale aj Brazília, hoci to je veľká krajina,“ usmieva sa špičková kurátorka, expertka a kritička výtvarného umenia. Organizovala mnohé putovné výstavy v rôznych kútoch Brazílie i v zahraničí, najmä v Japonsku, USA a vo viacerých európskych i juhoamerických krajinách.

Michal Zeman
mzeman@pravda.sk

Stále sa udržiavate v dobrej psychickej kondícii. Ešte aj pracujete?

Samozrejme, ešte žijem, tak pracujem. Na budúci týždeň ma čaká prednáška v Museu Nacional de Belas Artes, čo je Národné múzeum výtvarných umení. V tejto prestížnej inštitúcii v Riu som pracovala skoro štyridsať rokov, až do odchodu do dôchodku. Téma je autoportréty žien, významných výtvarných umelkyň z rôznych kútov sveta. Mnohé majú zaujímavé príbehy a osudy, ale to by bola dlhá debata. Venujem sa stále aj výskumu a publikačnej činnosti, ešte občas robím expertízy vo výtvarnom umení.

Ako si najlepšie oddýchnete?

Som mestský typ. Obdivujem prírodu, ale najradšej mám asfaltové cesty. Trávim čas v galériách, divadlách, baví ma vyseďovanie v kaviarňach, popíjanie kávy, dlhé debaty, nemusia byť len o umení.

Máte prehľad aj o tom, čo sa deje na Slovensku?

Áno, ale netvrdím, že detailný. V Bratislave žije môj brat a v Košiciach sestra. Na Slovensko sa občas vraciam, ale v čase pandémie to neplatilo. Z posledných udalostí som zaregistrovala najmä odchod Juraja Jakubiska. Jeho filmy, jeho štýl práce som mala rada. Bol slovenský Fellini. Podľa mňa ešte lepší. Fellini mal muziku od Nina Rota, herca Marcela Mastroianniho a päťdesiat rokov geniálnu manželku Giuliettu Masiniovú. S Jakubiskovou jedinou sestrou Melániou som bola kamarátka a spolu-

„V najhoršom období bola aj Copacabana vyľudnená, čo bola absolútne nezvyčajná situácia.“

žiačka na ŠUP-ke. Často k nám chodila, chutili jej mamine teplé koláče. Doplatila na normalizáciu.

Do Ria ste sa presťahovali roku 1971. Je považované za jedno z najkrajších miest na svete. Zmenil sa v ňom život po cove-

vide? Myslím, že áno. Je opatrnejšie, zdržanlivejšie. Na všetko existujú protokoly, ktoré sa dodržiavajú. Covid ovplyvnil aj oblasť, v ktorej pôsobím, myslím tým múzejníctvo, je zasadené do uzavretého priestoru. Tým je v nevyhode, pretože dva roky sa v ňom nič nedialo a aj teraz sa činnosť oživuje len veľmi pomaly. Tento problém je daný aj historicky, klimatickými podmienkami. Rio je tropické mesto a väčšina aktív sa v ňom odohráva vonku, v prírode, ľudia majú radi voľný priestor. Populácia je viac založená na hudbe a pohybe, nie na výtvarnej tvorbe. Každý druhý človek má hudobné nadanie a je aktívny pod holým nebom.

Z okna vášho veľkého apartmánu na desiatom poschodí máte dobrý výhľad na najslávnejšiu pláž sveta Copacabanu. Už na nej pulzuje tradičný život?

Covid zasiahol celý svet, v Brazílii zomrelo podľa oficiálnych

štatistík 600-tisíc ľudí. V najhoršom období bola aj Copacabana vyľudnená, čo bola absolútne nezvyčajná situácia. Na niečo také si nepamätám. Teraz je tam už opäť hlava na hlave.

Občas sa objavia názory, že Copacabana stráca svoje výsostné postavenie...

Brazília sa pýši vyše štyritisíc kilometrami nádherného pobrežia. Patrí všetkým Brazílčanom, zo zákona si nik nemôže sprivatizovať ani meter pláže, vyberať tam peniaze. Je všade verejne prístupná. Je pravda, že predstava o Copacabane je trochu zidealizovaná, ale stále si drží svoju veľkú popularitu a patrí medzi najvyhladávanejšie miesta nielen v Riu. V jej susedstve už v minulosti vznikli moderné pláže Leblon a Ipanema, ktorá sa stali takisto známe.

Vznikajú aj ďalšie nové pláže?

Samozrejme, budujú ich už viac od centra mesta, predovšetkým na juh. Taký je trend. Mesto sa rozširá, na jeho okraji vznikajú nové sídliská s komplexným občianskym vybavením, okrem bytov sú tam školy, obchody, sídla firiem... Tieto komplexy sú už viac vzdialené od mora. Copacabana je typická mestská pláž. Najmä cudzinci ju stále najviac poznajú a navštevujú. Fungovala takmer počas celého dvadsiateho storočia. Keď som sa sem nasťahovala, poznal ju už celý svet. A patrila v minulom roku k prvým miestam, kde sa po coveide začali ľudia opäť stretávať. Už zasa beží na plné obrátky. Je to jasný signál, že náš život nabieha do starých kolají.

Dôkazom bol aj tradičný karneval, ktorý v minulých dňoch vyvrcholil. Aký bol?

Úžasný. Ulice, kde sa uskutoč-

Zuzana Paternostro-Trepková v čase návštevy Bratislavy pred piatimi rokmi. FOTO PRAVDA: MICHAL ZEMAN © AUTORSKÉ PRÁVA VYHRADENÉ

nili sprievody, boli nabité ľuďmi. Triumfovala škola, ktorá dvadsať rokov čakala na víťazstvo, oslavy boli veľkolepé. A ešte stále v televízii ukazujú dozvuky karnevalu z rôznych štátov Brazílie. Dva roky sa pre pandémiu neuskutočnil. O to veľkolepejší bol jeho návrat. Sršala z neho nahromadená energia a chuť do života. Ľudia si opäť uvedomili, aký môže byť krátky a nevysspytateľný. Vinou pandémie, zemetrasenia v Turecku, masívnych zosuvov pôdy na pahorkoch neďaleko Sao Paula, kde sa rozširuje populácia, ale nie sú tam utvorené podmienky na výstavbu. Karneval neovplyvnili ani veľké horúčavy, ktoré v Brazílii vládnu.

Do mora máte zopár desiatok krokov. Chodíte sa kúpať?

To už nie, už som sa za 50 rokov v ňom nakúpala dosť a nevypekám sa ani na rozpálenej pláži. Odrádza má množstvo ľudí aj teploty, už tri týždne neklesli cez deň pod 35 stupňov. Ja si lebeďm v pohodlí

môjho klimatizovaného bytu. Ale na Copacabane je rušno od rána do neskoré noci. Stíchnu len vtedy, keď Brazília prehráva vo futbale. Vtedy si vychutnávam nekonečné ticho (smiech)...

Vy prehyry Brazílie neprežívate?

To sa trochu rúham, samozrejme, že ma tiež bolia. Aj ja som fanúšik. Keď hrá Brazília a prehráva, trpím. Najhoršiu spomienku mám na MS 2014, ktoré sa konali v Brazílii a naše národné mužstvo podľahlo Nemecku 1:7. Nebolo to len sklamanie, moje pocity sa dajú vyjadriť výrazom, ktorý sa dá preložiť, že som sa cítila trápne, zahanbená.

Vzťah k futbalu ste si vybudovali až po príchode do Brazílie?

Sledovala som ho už aj predtým. Spomínam si na Jána Popluhára a Viliama Schrojfa a ich triumfálny návrat do Bratislavy po finále MS 1962, v ktorom Československo hralo s Brazíliou. Mala som rada Slovan, veľmi ma bavil aj ho-

V Riu býva najväčší karneval na celom svete. Prvýkrát sa uskutočnil už v roku 1723. Počas karnevalu vyjdú do ulíc tohto brazílskeho mesta približne až dva milióny ľudí. FOTO: SHUTTERSTOCK

Svetoznáma pláž Copacabana v Riu de Janeiro. FOTO: SHUTTERSTOCK

„Nie som fanatická fanúšička, ale musím povedať: Sláva futbalu!“

kej. Najviac sa pamätám na Golonku. Vzťah k futbalu sa u mňa prehĺbil v Brazílii. Mój manžel Jorge, ktorý zomrel v roku 1994, bol veľký fanúšik Flamengo. Občas som sa s ním vybrala na štadión, aj na posvätnú Maracanu. Zväčša však chodil sám. Vracal sa vyštavený, bez hlasu. Na futbale sa absolútne odreagoval. Keď Flamengo vyhralo, prišiel rozjarený, rozosmiaty, s klubovou vlajkou a čiapkou. Nie som fanatická fanúšička, ale musím povedať: Sláva futbalu!

Čo vás na ňom nadchýňa?

Žijeme zvláštnu dobu, neviem, čo je to za vlna vo vývoji ľudskej spoločnosti. Pozorujem to na Slovensku, v Európe aj v Brazílii. Svet je rozdelený, rozhádzaný, polovica chce niečo, druhá zasa čosi úplne iné. Keď som sa pred polstoročím usadila v Brazílii, toto neexistovalo. Posledná vec, čo nás ešte všetkých spája, je futbal. Je viac ako náboženstvo. Keď hrá Brazília, sme zasa jedna rodina. Nedávno zomrel Pelé a smútila celá krajina.

Ako ste ho vnímali?

Bol pojem, futbalový kráľ, preslávil Brazíliu. Ale priznám sa, že mojím najobľúbenejším hráčom bol Garrincha. Hrával za Botafogo. Pre mňa to bol veľmi zaujímavý človek, nielen futbalovým umením.

Čím vás najviac upútal?

Mal neľahký osud, bol jednoduchý, priamy, úprimný. Prepadol alkoholu. Zomrel, keď nemal ani päťdesiat. Pomáhal mu známa speváčka samby Elza Soaresová, ktorá sa stala aj jeho manželkou. Pochádzal z Ria, z chudobných pomerov a vypracoval sa na geniálneho útočníka. Bol síce ohrom-

Jorge Guimarães Paternostro pred sovietskym tankom v auguste 1968 pred bratislavskou hlavnou poštou.

ný talent, ale k profesionálnemu futbalu sa dostal pomerne neskoro. Trápil ho hendikep, pravú nohu mal o zopár centimetrov kratšiu, ale bol senzačným driblérom. Nebral sám seba vážne, na slávu si nepotreboval. Traduje sa, že bol prvý hráč na svete, ktorý kopol lopu do autu, prerušil hru, aby mohli ošetriť zraneného súpera. Ale najviac milujem inú historku spojenú s jeho menom.

Ktorú?

Myslím, že reprezentáciu viedol ešte Vicente Feola, tréner na MS 1958 vo Švédsku, kde Brazília získala prvý titul. Vykladal hráčom pred zápasom, s akou taktikou vyrukujú na súperu. Keď skončil, Garrincha Mal neľahký osud, bol jednoduchý, priamy, úprimný. Prepadol alkoholu. Zomrel, keď nemal ani päťdesiat. Pomáhal mu známa speváčka samby Elza Soaresová, ktorá sa stala aj jeho manželkou. Pochádzal z Ria, z chudobných pomerov a vypracoval sa na geniálneho útočníka. Bol síce ohrom-

Mal neľahký osud, bol jednoduchý, priamy, úprimný. Prepadol alkoholu. Zomrel, keď nemal ani päťdesiat. Pomáhal mu známa speváčka samby Elza Soaresová, ktorá sa stala aj jeho manželkou. Pochádzal z Ria, z chudobných pomerov a vypracoval sa na geniálneho útočníka. Bol síce ohrom-

Mal neľahký osud, bol jednoduchý, priamy, úprimný. Prepadol alkoholu. Zomrel, keď nemal ani päťdesiat. Pomáhal mu známa speváčka samby Elza Soaresová, ktorá sa stala aj jeho manželkou. Pochádzal z Ria, z chudobných pomerov a vypracoval sa na geniálneho útočníka. Bol síce ohrom-

„Na prvý pohľad, ale niekedy aj po dlhšom skúmaní, na tretí či desiaty, zistím, že obraz je kópia, že nepochádza, ako sme si dovtedy mysleli, z roku 1700, ale z roku 1900.“

tuácii. Stalo sa, že mi volali z laboratória reštauratori, na jednom obraze bola brošňa, ktorá sa im nepozdávala. Obraz bol starý viac ako tristo rokov, zistila som, že brošňu na obraz domaloval pracovník múzea pred 120 rokmi, nemala tam čo hľadať.

Ako sa rieši taká situácia?

Na základe expertízy a môjho rozhodnutia ju reštaurátorka z obrazu odstránila. Aj bežného človeka často zaujíma posudzovanie originality obrazov. To je tiež vec z môjho fachu. Na prvý pohľad, ale niekedy aj po dlhšom skúmaní, na tretí či desiaty, zistím, že obraz je kópia, že nepochádza, ako sme si dovtedy mysleli, z roku 1700, ale z roku 1900. To laik nedokáže posúdiť. Takých obrazov som odhalila v zbierke množstvo. Pred pár rokmi som objavila obraz, ktorý bol v katalógoch označený ako neexistujúci, nedokázali ho nájsť. Predpokladalo sa, že bol do katalógu zapísaný omylom v roku 1808 vo Francúzsku.

Kde ste ho objavili?

V sklade múzea, bez rámu, zakrútený, zapadnutý. Poverili ma, aby som preskúmala jeho pôvod. Bolo to dielo neznámeho francúzskeho maliara, zná-zorňovalo Benátky. Taká práca je vzrušujúci proces hľadania a objavovania. To sú moje víťazstvá, ktoré si cením.

© AUTORSKÉ PRÁVA VYHRADENÉ